Gün

25 Kuruş — Haftalık Kültür ve Aktüalite Dergisi — 23 Cumartesi 11-946

Bu Sayıda:

Sayı 28

Hayat Taşınmaz Yük Oldu!

Adiloğlu

İçtimaî islahât denen allâk, mürai ve oportünist siyasetin bu güne kadar milletlere ve insanlığa ne temin ettiğini bir düşünsek, ah bir düşünebilsek.. Bu, binlerce yıldır kaynatılan tencerenin kapağını hele bir açabilsek, ah hele bir içindekini görebilsek..

İçtimaî islâhat denen bu iğrenç palavranın, bu kupkuru avunmanın daha ne kadar zaman sürüp gideceğini milletler, hele bir kaş çatıp, hele bir ayağa kalkıp hükümetlerinden sorabilseler, ve ah, bir dafacık olsun hükümetler namusluca bir cevap verebilselerl....

İşte o zaman, hayat taşınamaz bir yük olmaktan çıkar, çakıllı yollar çiçeklenip bezenir,, sapsarı benizlerde kıpkırmızı güller açar, kupkuru gözlerde refah şimşekleri çakardı...

Bağçelerdeki narlar artık ağlamaz olur, ve ayvalar katıla katıla gülerdi...

Elbette bir gün içtimaî islâhat denen ve sabırtaşını çatlatan bu sonu gelmez masalın bitmez tükenmez tekerlemesiyle hüner gösterenlere «Artık yeterl» diyenler çıkacak, masal dinlemeye tövbe edenler çoğalacak ve işte o zaman bir baykuş sesini andıran geçim fırtınası tatlı meltemlere dönecek, azgın maişet dalgalariyle köpüren hayat denizi kuğuların salına salına dolaştığı yapmacık göllere, sakin havuzlara benzeyecek!

Ey aldatmayı hüner sayan hükümetlerle, Aldanmayı huy ediien millet ler!

Bilinki, bu iş böyle sürüp gidemez. Ve eğer bu iş böyle sürüb gidecek olursa, bir gün yeryüzünde, ölüm korkusuna rağmen hayat yükünü taşımaya talip bir tek adam bulunmıyacaktır.

Raimu'nun ölümü

Fransız tiyatrosunun ve filimciliğinin mühim simalarından biri olan büyük komedyen Raimu bundan bir ay önce, 20 eylûl 1946 cuma sabahı, kendisine yapılan bir ameliyat sonunda Paristeki hastahanelerden birinde ölmüştür. Raimu'nün ölüm haberi cumartesi günü Cannes'da yazılınca filim göstermesine derhal ara verilmiş, türlü memleketlerin temsilcileri bu acı haberi ayakta bir dakika susmakla ve teessürle karşılamışlardır.

Bir halk çocuğu olan Raimu tiyatroya, gezginci bir tiyatro kumpanyasına suflör olarak girmekle başlamıştır. Şehir, şehir kasaba, kasaba dolaşan bu tiyatro kumpanyasile beraber, Fransanın her yerinde kendisi gibi ezilen insanlarin güler yüzlü ve emniyetli yaşama sevgisini kazanmış, ince ve zehirli zekâsını inkişaf ettirmiştir. Sahneye çıkışı hastalanan bir aktörün yerine oynamakla başlamış, bir daha da sahneden inmemiştir. Kısa zamanda şöhret sahibi bir komedyen olan Raimu'yü Marcel Paznol'ün M a r i u s piyesinde C é s a r'ı muvaffakiyetle oynamış gösterirlerse de büyük komedyen dehasile o, Moliere'in K i b a r l ı k b u d a l a s ı'nda Monsieur yourdain ve değerli bir fransız filmi olan B i r b a l o h a t ı r a s ı'nda belediye reisi rolünde sadedilliğin en iyi bir enterpretasyonunu vermiştir.

Raimu'nün ölümü ile tiyatro ve filim sanatı büyük bir matem içindedir ve bu büyük komedyen'in yeri belki uzun zaman boş kalacaktır.

T. S. P. Konferansları :

Türkiye sosyalist partisinin tertiplediği haftalık konferanslar serisinin Kasım ayı içinde verilecek olanları şunlardır;

İşçi sınıfı ve köylü davası — Esat Adil Müstecabi — avukat

Gıda maddeleri — Burhan Oğuz yüksek mühendis

Harpten önce ve sonra iktisadi meseleler — Husameddin Özdoğu tesviyeci ustası Türkiyede ekalliyetler — avadis alaksanyan —Muharir ve mürettip

markizismin ana hatları — Esat Adil müstecabi

Bu Konferaslar her hafta cumartesi hünü saat 18 de Parti merkezinde verilir

T. S. P. Yayınları:

Türkiye sosyalist Partisinin büroşür yayınlarından «Devlet ve inkilap» çıkmıştır üçüncü büroşür «Demokrasi ve Sosyalizm» dir·

Bu hafta içinde yayınlanacaktır.

Aktif Kurs.

Parti azasına mahsus olan bu kurs faaliyete geçmiş bulunmaktadır.

Bu kursa devam edenler ilmi sosyalizmın felsefi iktisadi ve siyasi bünyesini eyiden eyiye kavramış Olacaklardır.

Bir Masal ve Bir Gerçek

Zeytin mıntakalarında, zeytin toplayan, sayısı 100 binleri aşan bir amele kitlesi vardır ki: Esat Adilin söylediği gibi Kızıl şafakları görmek için tarla kuşlarından önce uyanır, sabahın kör karanlığında yola düşerek 1 - 5 kilometre yürüdükten sonra akşam karanlığına kadar kurbağalar gibi zıplaya, zıplaya buz içinden zeytin toplar.

Çuvallarla fabrikalara gelen zeytin tanelerinde; bu zavallıların ellerindeki çatlaklardan akan kanın bulaşığını görmek mümkündür. Bu bir günlük kahredici emiğin karşılığı da -1- liradır.

Yani bu insanların iki günlük emeğinin karşılığı ağrıyan bir dişin çıkartılmasına damının tek penceresindeki kırık tek camın takılmasına, en pis ve ucus ahçıda bir öğünlük yemeğe yetişmez.

Son senelerin iktisadî tesirlerile, dibi delik tenceresini de mezada çıkarmak mecburiyetinde kalmış olan bu kitle, hiç ses çıkaramamağa mahkûmdur.

Ot yer, yama giyer ve durmadan verem olurlar...

Bereket versin içlerinde okur yazar yoktur.

Eğer onlar İstanbul Üniversitesi yayınlarından «sosyoloji dergisinin» sayı 2 sahife 345 satır 37 sindeki : «Zeytin toplayan kadınlar için gündelik bir kilo yağ fiyatı üzerinden tesbit edilmiştir. Yağ fiyatlarının artıp inmesi bu nisbeti bozmaz, yağ kaç kuruşsa yevmiye de o kadardır.»

Masalını okusalardı yağın Edremitte bir kilosunun 275 yevmiyenin de 100 olduğunn düşünürler, açlıklarının üstüne bir de kahır yükü biner de daha çabuk verem olurlardı.

Derginin bu masalı benim gibi paçasından altun akan bir «süre devesini» bile kahırlandırıyor...

Diş tabii
Muhlis Künt

İŞÇİ SINIFI ve KÖYLÜ DAVASI

ESAT ADİL

Öyle millî problemlerimiz vardır ki, bunların kesin olarak çözülmesi bir çok şartların, bu arada iktisadî, siyasî, teknik ve psikolojik şartların bir araya getirilmesile mümkün olabilir. İşçi sınıfının teşkilâtlanıp kalkınması ve köylü davasının düz yola konması propleminin çözülmesi işte böyle bir çok şartların bir araya getirilebilmesine bağlıdır.

Sosyal mücadele ve sosyal adalet gerçi, büyük halk kitlelerinin öz davasıdır. Fakat bu davanın başlangıcını her şeyden önce proletaryanın kendi kurtuluş ve kalkınması teşkil eder. İşte bu sebepledir ki. sosyal mücadelede önderlık vazifesi işçi sınıfınındır.

Fakat derhal şunu açıkça ilân etmeliyiz ki, yalnız önder ile iş bitmez. Köylü sınıfını bu mücadelede kendine yardımcı bir kuvvet haline getiremeyen işçi sınıfı gayretlerinin mühim bir kısmını boşuna harcamış sayılır.

Bu büyük gerçeğe göz yumanlar, arka çevirenler, bilhassa Türkiyede hiç bir iş yapamazlar. Çünkü, Türkiye, nüfus kompozisyonu bakımından dünyanın en çok dikkatini çeken bir memlekettir. Sovyetler Birliği köylü nüfusunun mühim bir kısmını sanayi bölgesine aktardıktan sonra Türkiye, yer yüzünde köylü nüfus nisbeti en yüksek olan bir memleket olmuştur.

Başlıca memleketlerde köylü nüfusunun umum nufusa nisbetini gösteren aşağıdaki cetvel bu iddiamızın münakaşa götürmez bir delilidir.

	Umum nufusun %		Umum nufusun %
Türkiye	81.8	İspanya	57.0
Bulgaristan	79.8	Yunanistan	53.7
Romanya	79.5	Macaristan	53.1
Polonya	76.2	Japonya	49.6
Mısır	69.2	İtalya	46.7
		Fransa	35.7

Halbuki çeşitli sanayi ve madenl rde çalışan işçi nufus nisbeti ise tamamiyle âksinedir.

	Umum nufusun %		Umum nufusun %
Belçika	48.9	Holanda	39.3
İngiltere	48.1	Çekoslovakya	37.4
İsviçre	44.9	Avusturya	36.9
Almanya	40.6	Avustralya	36.6
		Türkiye	8.3

Meselâ köylü nufusu % 6.6 olan İngilterede işçi sınıfı için mesele, Türkiyedekinin büsbütün aksinedir.

Görülüyorki, Türkiyede sosyal mücadeleyi yürütecek olan önder sınıf yani umum nufusun % 8.3 ünü teşkil eden işçi sınıfı, umum nufusun % 81.8 ini teşkil eden köylü sınıfını kendisine yedek ve yardımcı kuvvet olarak hazırlamaya, teşkilâtlandırmaya mecburdur.

Bu büyük problemin inceden inceye tahlilini yapmak için bu sütunlar şüphesiz ki elverişli değildir. Biz burada meselenin ancak ana hatlarını belirtmeye çalışacağız.

1) İşci sınıfı her şeyden önce kendini sosyal mücadelenin önder kuvveti haline getirmelidir. bu da ancak kendini toparlaması, sendikalar halinde toplanması, ideoljik ve inkilapcı parti safları içinde tâlim ve terbiye görmesiyle olur.

2) İşçi sınıfının rehber kadroları Türkiyenin köy ve köylü davasını eyiden iyiye kavramalıdır. Buda ancak, köylü meselesinin tetkiki için ideolojik bir merkez meydana getirmesi, bir taraftan esaslı araştırmalar ve etütler yapması, bir taraftan da bu ideolojik merkezin çeşitli yayınlariyle işçi sınıfı ile köylü arasında bir fikir ve mücadele köprüsü kurmasiyle olur.

3) Dağınık, geri tekniğe bağlı ve adeta her türlü mededen ihtilattan mahrum bir durumda bulunan köylü kitleleriyle, çeşitli yollardan, bu arada bilhassa teknik ve kültür kadrolardan faydalanarak sıkı temaslar elde etmelidir.

4) Köylünün kurtuluş ve kalkınma davası, işçi sınıfı kendi davasiyle mezc etmeli, köylünün koruyucusu ve kurtarıcısı sıfatını taşımalı her vesile ile, bunun böyle olduğunu aksiyonlariyle isbat etmeli ve köylüye inandırmalıdır.

5) Köylü ve işçi sınıflarının aydın ve uyanık zümreleri kendi aralarında ardı arası kesilmeyecek bir iş ve gayret beraberliği kurmalıdırlar.

6) İşçi sınıfının inkilâpçı ve ideolojik partisi köylü sınıfınında öz bir partisi olduğunu isbat etmelidir. Buda ancak köylere yayılması, köylü dernekleri kurması, köy istihsal ve işletme kooperatiflerini kendi inkilâpcı anlayışına göre yeni baştan tanzim etmesi, köy ekonomisi, köy kül-

Demokrasiden Demagojiye

Hasan Tanrı Ku

Fuat Köprülü ideolojik karakteri olmıyan ve bunun için de havada gezen bir gösterişten ibaret muhalefetini (!) yaptıktan sonra şimdi tenkit ettiği Halk Partisi'nin yanında irtica sayılabilecek mukadder akibetine yuvarlanmış bulunuyor. Köprülü'nün yaptığı muhalefetten başka bir şey de beklenemezdi zaten..

Bu zat son günlerde öyle bir cevher yumurtladı ki böylesini değme tavuk yumurtlayamaz. Türkiyenin tarihinde en ileri bir adım olmak üzere meclis sınıf esaslarını kabul eden bir kanun çıkardı. Kupkuru, köklü bir varlık göstermesi imkânsız muhalefetin mümessili Köprülü bu ileri adım karşısında sınıf realitesini inkâr etti. Yâni nazilerin ve faşistlerin bütün ömürlerince kullanmış oldukları köhne demagojiyi ele aldı. Kendisi gibi senede 15 - 20 bin lira kazanan zenginler ve istismar edildikleri için açlıktan veremden kırılmakta bulunan milyonlarca sınıf realitesi varolmakta devam edecektir. Âlim, hem de beynelmilel âlim geçinen bu zat sosyoloji ilminden büsbütün habersizdir?. Ekonomi ilminden ve insan zekâsının en büyük sentezini vücude getiren Karl Marks'ın eserinden; Avrupanın sosyalist çehresinden hiç mi haberi yok? Sınıf olmadığını söyler ve bizim Anglosaksonlara benzediğimizi ilâve ederken İngiltere'de muhafazakârlardan komonistlere kadar bir çok Partinin yaşayıp bir takım sınıfları temsil ettiklerini de mi görmemiştir? Amerikanın bünyesini kemiren korkunç servet farklarından zerrece mi haberi yok? Orya kasıtle hareket ediyor, yahut saflıkla.. Ben Köprülü'nün kasitle söz söylemiş olduğunu sanmıyorum. Bu çeşit sözler hele âlimane bir eda ile ilim namına söylenirse iş bir facia halini alır..

Bu yaman demokrat «Sosyalizm ve komonizm gibi kitaptan öğrenilmiş fikirler,..» diyor. Kendisi şimdi oynamakta olduğu demokrat rolünü aceba Avrupa Amerikanın sosyal hareketlerine iştirak ederek mi öğrendı. Şüphesiz kitaptan başka hiç bir vasıtası yok.. Ama işin en dehşetli tarafı şuki kitaptan okuduklarını da anlamamış.. Zira sosyal bir rol oynamak isteyen adamın en keskin içtimaî realite olan sınıfı kavramamış olması trajediyayı bütünlüğü ile ortaya vuruyor!

Sosyalizim ve komonizme gelince; Sosyalizmin lordlusunu bir tarafa bırakırsak, asil sosyalizm halk kitlelerini istismarcı burjuvaların ekonomik istipdadından kurtarmak gayesile güdülen mücadele ve taktiklerin heyeti mecmuasından ibarettir.

Varlığı, bütünlüğüyle izah eden realist etüd sayesinde ilmî sosyalizim, tarihî istikraya ve tecrübenin verilerine dayanarak en gerçek nazarı sonuçlara ulaşıyorsada şu kalarını biliniz k onun politik sahadaki tezahü şekli bir takım nazariyelere uy mak değil fakat realitenin du raksız akışı içinde yeni tecrübe ler kazanarak nazariyeleri he gün bir parça daha zenginleş tirmektir. Kısaca marksizimde teori pratikten çıkar ve sosya sahada müstakil olarak nazar tek marksist yoktur. Halkı, bur juvazinin boyunduruğuudan kur tarmağa muvaffak olan her ha reket «kendiliğinden» sosyalist tir. Marksizm görüyorsunuz k şu veya bu memleketin şartla rına tabi hususî bir mücadele tarzı değil fakat her memleke tin şartlarına göre tecmiz edi edilerek beliren ve bu sebepten dolayı realist olan bir mücadele metodudur. Marksizm yegâne değişmeyen şeyin «değişme» olduğunu biliyor; o, belki de bu realitenin şuuruna ermiş ol maktan başka hiç bir şey değil dir. Bütün bu sözlerden sonra «Sesyalizm gibi kitaptan öğre nilmiş fikirler» cümlesini mark sizm üzerindeki derin cehlivizin bir alâmeti olarak kabul etmek mecburiyctindeyiz. Kitaptan öğ renilebilecek şey marksizmin şimdiye kadar olan tarihi ve halkların tarih boyunca sürmüş olan esaretidir. Fakat bugün Türkiyede marksistlerin takip etmekte oldukları mücadele tar zını evvelden tespit edip ortaya koymuş hiç bir eser yoktur. Bu eser mücadele esnasında ve mü cadele ile birlikte yaratılmak

---

türü, köy sağlığı üzerinde müsbet ve sonsuz bir mücadeleye girişmesiyle olur.

İşte siyasî mücadelenin önderi olan işçi sınıfının, kendi yedek ve yardımcı kuvvetini bir an önce mücadele alanına katabilmesi için yapmağa mecbur olduğu başlıca vazifelerinin ana hatlarını yukarda gösterdik.

Şuna herkes ve bilhassa işçi kitlesi iyice inanmalıdır ki, Türkiyede köy ve köylü problemini kesin olarak çözüp halledecek olan biricik kuvvet işçi sınıfıdır.

Ve yine şu gerçeği, herkes ve bilhassa işçi kitlesi iyice bilmelidir ki, yalnız önderlerle i bitmez. Türkiyenin sosyal ve inkilâpçı mücadelesinde köylüyü ihmal edenler ve bu muazzam kuvvetten mahrum olanlar daima mağlup olurlar.

İşte bu gerçeği en iyi kavramış ve bunu programlarında açıkça sistemleşdirmiş olan başlıca inkilâpçı iki kardaş parti: Türkiye Sosyalist Partisi ve Türkiye Sosyalist emekci ve köylü partisi dir

tadık, Biz olsa, olsa bizden önce ve bugün yapılmış olan marksist mücadelelerden istifade edebiliriz.

Sınıf meselesine gelince: Burada markstan biri klâsik olmuş, mektep kitaplarına geçmiş şeyleri tekrar etmeme lüzum yok. Onları en koyu burjuva mütefekkirleri tarafından yazılan sosyoloji ders kitaplarında da bulup okuyun. Şu kadarını hatırlatayım ki ortada emeğini gündelikle kiraya vererek ölmemeğe (yaşamağa değil) çalışan milyonlarca emekci ve bunların emeğini kiralayarak onları çalıştıran bir avuç patron, ağa, banker ve devletcilik kisvesi altında saklaamış çeşit, çeşit istismar kurdu vardır. Birincilerin yaşadığı hayatla ikincilerin yaşadığı hayat arasında en ufak bir benzerlik, en basit bir ahenk bulup gösteremezsiniz, Emeğini kiraya verenler ve emeği kiralayanlar oldukca tıpkı Himalâya dağlarına «yok» denemiyeceği gibi sınıflar da yok denemez.

Buna rağmen dağları inkâr edenler çıkabilir. Hitler, Musolini ve onların Türkiyedeki plânlı muakkipleri ile, insiyaki muakkibi olan zatı âlileri gibi harpte faşizm çığırtkanlığı yapan ve neşredilen bir vesikada Ribentrop'un Türkiyedeki dostlarımız dediği kimselerin şimdi partiniz etrafında toplanmış olmaları, sizin de tıpkı faşist ilim adamları (!) ve meselâ Sombert, Rosenberg gibi «sınıf yoktur» diye feryat etmeniz ne kadar şayanı dikkattir? Sınıf reel olarak ancak sosyalist cemiyette ama lordlu sosyalizde değil hayoktnr. Sosyalist nizama ulaşmadıkları ve bünyelerinde tezavüle kaynaşmakta olduğu halde «Sınıf yoktur» diye feryat edenlerin - bunlar ister A.B.D. de ister Kotontolar arasında olsunlar - adları faşisttir. İçtimaî niyam içinde kullandığımız bu faşist kelimesi tabiat sahasında dağları inkâr ettiklerini tasavvur ettiğimiz kimseleri tefrika yarayacak bir ismin karşılığıdır. Size «Faşist» demeyi çok isterdim fekat ne yapayım ki bunu siz kendi sözlerinizle hepimize ilân ettiniz.

1944 Nisanında Paris Hâlâ Nefes Alıyordu

Paul ELUARD

Sadık nehir boyunca iniyorduk; ne dalgaları, ne de gözlerimiz Parisi terketmiyordu.

Küçük olmayan, fakat çocuk gibi, ana gibi olan şehir'

Her şeyin arasında bir yaz yolu gibi' kuşlarla çiçeklerle dolu; gülen çocuklar, hassas annelerle dolu bir öpücük gibi derin olan şehir.

Yıkılmış fakat hercümerç, çıplaklığı ile tanınan şehir'

Yumruklarımız arasında kopmuş bir bağ, gözlerimiz önünde evvelce görülmüş bir göz gibi olan şehir; bir şiir gibi tekrer edilen şehir'

Yaşlı şehir.. İnsanla şehir arasında bir duvar kalınlığı bile bulunmayan

Berraklığın şehri' masum şehir.

Yalnız insan ve boş şehir arasında bir aynanın kalınlığı bile yoktu

İnsan renginde toprak ve et' kan ve üsareden olan başka bir şehir yoktu.

Gündüz suda oynaşan' gece toprakta ölen.

Saf havasının ahengi harpden daha kuvvetli.

Ellerini uzatmış herkese sevinçler, gülüşler sunan şehir, örnek olan şehir.

Hiç bir şey bizi uykuya, uykudan rüyalarımıza' rüyalarımızdan ebediyete götüren köprüyü yıkamadı.

Yaşayan şehir; ki ben orada ölüme karşı kazandığımız zaferi yaşadım.

Çeviren: *Oktay AKBAL*

Faşizmin İşçi Sınıfını Ezme Politikası

Marcel Prenant

Nihayet, Faşist devlet, iş verenlerin kendi adamlarına verecekleri ücretleri kendisi tayin eder, kabul ettirmek için de nufuzunu kullanır. Korporasyonlar nazırı, iş verenlerin verdikleri direktiflere göre Romada sözüm ona "kollektif mukaveleler„i hazırlar; sonra, bu mukaveleleri, teşkilâtları adına bunları imzalamaktan başka bir işi olmayan "sendika„ memurlarına gönderir. Prof. Pic'in de dediği gibi, bunlar "serbestçe müzakere edilmiş mukaveleler değil, belki gerçek idarî bir takım talimatnamelerdir.

Patron tarafından dikte edilen ücretleri ve iş şartlarını kabul etmemek, devlete karşı düşmanca hareket etmek demektir. Bu sözüm ona "mukaveleleri„ münakaşa etmenin, bunlara aykırı hareket etmenin cezası 100 liretten 5000 lirate kadar para cezasıdır.

Kapitalist devler bu suretle güttükleri gayeye ulaşmış olurlar.

Mukavele ile tespit edilmiş eski ücretler yerine, iş müesseselerinin vermek istediği ücretleri koymak; Sömürülenler kitlesine faşist devlet kanalı ile zorla kabul ettirilen sözüm ona „kollektif mukaveleler" hakikatte „millî" mukaveleler değildir. Daha doğrusu bu mukavelelerin bütün maddeleri millîdir de, yalnız ücretlerle ilgili olanları millî değildir

Hür sendikaların aktettikleri eski kollektif mukavelelerin zıddına, bu mukaveleler, geri kalmış mıntıkaların emekçilerine, daha ilerlemiş mıntıka emekçilerinin elde ettikleri ayni ücretleri sağlamaz. Faşist "mukaveleler„ de ücretler mıntıkadan mıntakaya kasabadan kasabaya, fabrikadan fabrikaya degişir.

Herkes kendi evinde efendidir, düsturu hükmünü icra eder. İş verenin, sömürdüğü insanların ücretlerini tespit etmekte hür olduğu su götürmez bir hakikattır.

Hiç bir mukavemetle karşılaşmadan ücretleri indirebilmek; hür sendikalar tarafından aktedilen eski kollektif mukavelelerin zıddına olarak, faşist "mukaveleler„ önceden tespit edilmiş muayyen bir devre zarfında hazırlanmış tarifeleri sağlamlaştırmaz. Bu tarifeler her an değişebilir. Gerçekten kanun bu değişmeği kabul etmiştir: «Yeni çalışma şartları ihdası için pay bırakılmıştır. Hatta önceden tespit edilen müddetin sona ermesinden önce de bu bırakılan paydan faydalanmak mümkündür, yeter ki aktin yapıldığı zamanda câri olan vaziyette hissedilir bir değişme vukubulmuş olsun» 2.

Lâkin, çoğu zamaular iş verenlerin yürürlükte olan "mukaveleleri„ battal etmeğe ihtiyaçları bile yoktur. Devletle suç ortaklığı edip, bu mukavelelerin şartlarını kendilerine yontmaları veya bu şartlara aykırı hareket etmeleri elverir. Yüksek derecede olan işçileri aşağı dereceye indirirler, asgarî'leri azamî olarak ele alırlar, mukaveleyi imzalar imzalamaz bu asgarîleri açmış bulunan bütün ücretleri indirirler. Hatta, faşist "sendikalar„ın kendi azalarına, işsiz kalmak tehlikesile karşılaşmaktansa mukaveleye dayanan tarifelerdeki düşük şartları kabul etmenin daha iyi olacağı öğüdünü verdikleri bile olur. 3)

ALMANYADA

İktidarı ele almadan çok önce, nasyonal sosyalizm "hür sendikaları„ İtalyada olduğu gibi tahribe değil, kemirmeğe başlar. 1928 yılında aslan işçi Berlinli bir nazi olan Reinhold Muchon "nasyonal sosyalist fabrika ocakları„nı (N.S.B.O.) kuruyor. Bunların gayesi fabrikalardaki "fabrika meclisleri„nde çoğunluğu kazanmak için sendikalarla nufuz rekabetine girişmektir. NSBO lar küçük ve orta çaptaki atelyelerde yerleşmekle işe başlıyorlar 1931 yılında yeniden teşkilâtlanıp, büyük fabrikaları ele geçirmeğe kalkışıyorlar.4) Aşırı bir propagandaya rağmen o yıl meçlislere üye seçimlerinde, hür sendikaların %83,6 rey almalarına karşılık bunlar %0,5 rey alabiliyorlar. 1933 yılı Martındaki seçimlerde, ise bütün gayretlerine rağmen, ancak %8 rey alabiliyorlar. Şüphesiz fazla iyimser bir hesaba göre, 1933 yılı Mart ayı başında azalarının sayısı 500,000 idi. Bu azalar da zorla toplanmış, veya NSBO kartı sayesinde iş bulabileceklerini uman bir takım işsiz güçsüz emekçilerdi.5)

Nasyonal sosyalistler anlıyorlar ki, sendika hüriyeti devam ettiği müddetçe, kendi teşkilâtlarına büyük sanayi proleterini çekmek mümkün olmayacaktır. Cebir ve tazyike baş vurmaktan başka çare kalmıyor Reichstag yangını ferdasında grev yapmak hakkı tamamen kaldırılıyor. Grev tahrikine kalkışan kimse bir aydan üç yıla kadar hapis cezasile cezalandırılır. Bazı halk evleri "kahve rengi gömlekliler„ tarafından işgal edildi. Nisan ayı başında nasyonal

sosyalist hükûmet öyle bir takım tedbirler alıyor ki, niyetlerinin ne olduğu hakkında artık şüphemiz kalmıyor. Sendikalar Reich İktisadî konseyinde, iş anlaşmazlıklarını halleden mahkemelerde işçinin temsilciliğini yapmak imtiyazının elinden alındığını görüyor. Sendikaların fabrikalardaki şubeleri mahiyetinde olan fabrika meclislerinin hak ve selâhiyetleri tahdit ediliyor. Seçimler geri bırakılmıştır. İcra mevkiinde bulunan azalar "iktisadî veya siyasî düşünceler„le azledilebilir. Yerlerine tayin edilmiş (tabii naziler tarafından tayin edilmiş) azalar geçirilebilir. Meclislerin kendileri de "devletin bazı düşünceleri„ neticesi dağıtılmıştır. İş verenler „devlete düşman„ olduğundan şüphelendikleri her emekçiyi damgalamak salâhiyetine sahiptir; oysa ki, böyle damgalanan emekçi, Reic'hin sosyal kanunları gereğince kendini müdafaaya savaşamaz. Buna muvazi olarak, NSB O'lar iş yerindeki propagandalarını daha çok arttırıyor, hür sendikaların azalarını zorla kıtalar halinde teşkilâtlandırmağa başlıyorlar.

Millî bayram olarak resmen khbul edilmiş ve bütün Almanyada büyük şenliklerle kutlanmış Bir Mayıs gününün ferdasında bütün işçi sendikaları "synchronise„ edilmiş, bütün gayri menkulleri hucum kıtaları tarafından işgal edilmiş, şefleri hapse atılmıştır. Başında nasyonal sosyalist partisinin idare şefi Dr leyin bulunduğu „Alman emeğinin himayesi için çalışma komitesi gömülen birliklerin sosyal mirasına konuyor. Her yerde, halk evleri hiç bir mukavemet görmeden işgal edilmiş, ve bu evler "haline gelmiştir. Bir beyanatında Ley şunları söylüyor: Biz sendikaları tahrip etmeği düşünmüyoruz. Hayır ey emekçi, senin müesseselerin bizce nasyonal sosyalist, mukades ve tecavüzden beridir! 10 Mayısta Alman iş cephesi kurulmuştur. Bu cephe synehronise edilmiş bütün btrliklerie azalarını kucaklamakta, bunları on dört meslek federasyonu halinde gruplamaktadır.

Lâkin, daha İş cephesinin ilk müessisler kongresinde Hitler Dr Ley,in söylediklerinin aksini söylüyor. Nasyonal sosyalistler, diyoı, sendikaları, bunları gelecekte de bütünlüğü ile muhafaza etmek için ele almadılar tabii... 6-8 Haziranda Soziele PraXis mecmuasında yazdığı bir makalede Müstahdemler nasyonal sosyalist federasyonu şefi Schneider - Landmann da Hitler'in yukardaki sözlerini sağlamlıyor. Mesleki teşkilâtlara bu güne kadar sendika karakterini veren vazifelerin bundan böyle geri alınacağı muhakkaktır .

Gerçekten. 16 Mayısta grev hakki kati şekilde ortadan kaldırılm.ştır. 19 Mayısta çıkan bir kanun syneheonise sendikaların elinden kollektif iş mukaveleleri aktetmek salâhiyetini alıyor. 29 Kasımda on dört meslek: feperasyonuna yeni aza kabulû işi geriye bırakılıyor. 1 Ocak 1934 ten 1 Ekim 1924 e kadar bu federasyonlar da birbiri tarafından dağıtılıyor.

Çeviren; Şerif HULÛSİ

Notlar :

1. Million tarafından iki ağustos 1935 tarihli q e u p l e gazetesinde.
2. 1 temmnz 1926 kanunu,
3. Krşi Y, Lazard. L'A g r i c u l t u r e e n I t a l i e d u N o r d, ds. Correspondant, 25 ekim 1933.
4. Krş. Heiden. H i s t o i r e d u n a t i o n a l - s a c i a l i s m e, almanca tabı, 1933.
5. F a s c i s m e. ds. Bulletin d'information dela Fédération Internationale des Transporto, Amsterdam, 11 ocak 1936.
6. Hitler'in 10 mayıs 1933 tarihli nutuk.

Hürriyete Selâm

Selâm selâm sana hürriyet
Bütün dünyayı vatan bilen insanlar.
Ne çıktı; hiddetinden kuduruyor kârayel
Ve açılan
Açılacak emek hürriyetine selâm.

Alın teri dökülüyor toprağa,
Nasırlı avuçlarda oynaşıyor emekler.
Omuz omuza vermiş
Çeşit çeşit milyonlar
Hürriyet şarkısını hep beraber söylüyorlar.

Adana, Sevillâ. Patagonya...
Hürriyetin ışımışıl ışıldayan
Gözleri oyuldu Bombayda
Ve dizildi kurşuna
Endenezyalı hürriyet uğruna.
Hürriyeti aziz bilenler tarafından.

Çinli, Mogol, Tatar, Alman, Rus...
Harp meydanında gitti milyonlar.

Yarın için şarkılar hazır
Susayan, çatlak dudaklarımızdan dökülecek
Gülecek olan günlerimizin hülyasile dolu.
Selâm : Emek hürriyetine selâm.

İ. K. TOKSAL

YUNUS EMRE

Ortaryosu münasebetile düşünceler

Mehmet Ac

Değerli kompozitörümüz Ahmet Adnan Saygın'ın Op. -26 numaralı bestesi olan «Yunus Emre Oratoryosu» 25-5-946 tarihinde yani bundan 3-5 ay evvel ilk defa olarak Ankara-Dil-Tarih ve coğrafya fakültesi salonunda HALK'a dinletildi.

Büyük rağbet kazandı. Armoni ve kontur puan bakımından kuvvetli olan bu eser maalesef ruh bakımından ve Yunusun bütününü anlayış ve kucaklayıştan çok uzaktı. Bir san'at eseri kanaatimizce her ne şekilde olursa olsun bir sınıfın müdafaa ve propaganda silâhıdır. Büyük romancı, tenkitçi ve mücahit UPTON Sinclair «San'atkâr bir propagandayı çok az bilmeden fakat çok zaman bilerekten yapar» der Kompozitör Ahmat Adnan Saygın'da eserini bestelerken Yunus Emrenin yalnız mistik ve uhrevî tarafını ele almış, halkçı Yunusu kasden veya bilmiyerekten ihmâl etmiş ve böylelikle hâkim sınıfların propagandacıları arasına dahil olmuştur. Denilecektir ki; Oratoryolarda dinî mahiyette olan mevzular ele alınır ve işlenir, Ahmet Adnan'ın eseri de bir oratoryo olduğu için, yalnız mistik taraflarının ele alınışını tabiî karşılamalıyız.

Bu şekildeki müdafaa tarzı da öyle sanıyorum ki müsbet bir yola çıkmaz, zira esere seçilen metinlere dikkat edersek Yunusun dini cephesini değil, hayatının bütününü verme iddiasında güdüldüğü gözükür. Ve bu eseri ile kompozitör bize «İşte Yunus budur» demek istemiştir..

Bir eseri analiz etmekten mahrum, bütün dikkatlerini teknik mükemmeliyetler üzerinde toplayanlar tarafından Wagner'e Bach'a, hattâ Beethoven'e benzetildi. Hüsnüniyetlerinden şüphe etmiyorum. Wagrer'le, Bach'la mukayese edilişini de tabiî karşılıyabilirim. Nihayet Bach kilise müziğinin, Wagnerde gerçek dünya ile ilgisi olmayan metafizik bir âlemin seslerinin müziğini yaratmış mistiklerdir. Fakat hangi maksatla reel ıstırabın, insanlık sefaletinin, teselli ve kurtuluş senfonisi olan Beethoven'in 9 cu senfonisine benzetildi ve onunla mukayese edildi bunu anlamadım işte..

Eserde Yunus'un dünyevî tarafı kasden veya bilmeyerekten ihmâl edilmiş olmakla, irticaın eline muazzam bir silâh verilmiş oldu. Zira eser Yunuş'un insanca ve kardeşlik ideallerini propaganda etmekten çok uzaklaşmıştır. Âdeta tekkelerin, medreselerin ve lâiklikle telif edilmiyecek bir şekilde dinin propagandasını yapıyor.

«Miskin, derviş ve biçare âşık derisi altında etten, kemikten Türk köylüsünü, Dünyadaki acıları ile ümitleri ile ve hiddeti ile, en iyi anlatan Yunustur» iddiasında bulunan büyük ve bayrak şairimiz Nâzım Hikmet, Yunusun ayni zamanda en güzel izahını yapmıştır. Pek tabiî Ahmet Adnan Saygın'ın eseri bu tarif içinde mütalâa edilemez. Yunus bütün ömrü boyunca :

«Ağlamaktır benim işüm» diye figan edip Dünya ile alâkasını kesmiş değildir. Yunus en aktüel konulardan bile şiir yapan bir dünya vatandaşıdır. Netice olarak şunu söyliyebilirizki:

Ahmet Adnan bey oratoryosunda yüce şair'in yalnız dünya ile alâkasını kesmiş bulunduğu bedbinlik anlarını istismar ederek mürtecice bir ustalık sayesinde mükemmel bir irtica silâhı yaratmıştır.

Hayırlı Bir Gelişme

Sendik

Tek parti sisteminden çok partili bir rejime geçmiş olmak için bazî kanunlarımızı değiştirdik. Değişen kanûnlar arasında Cemiyetler Kanûnû da vardır· Bu Kanûnûnûn yeni sekline göre sınıf arasına dayanan cemiyetler kurmak artık mümkün olduğu için, memleketimizde gün geçtikçe inkişaf eden bir hareket başladı: Sendikacılık . Çeşitli istihsal kollarında çalişanlar kenkendi meslekî teşekküllerini kuruyorlar·

Sandıkacılık Demokrasi yolunda bir senedir attığımız adımların en vaatkârıdır. Çünkü memleket nufusunun ekseriyetini teskil eden Köy ve şehir emekçileri kendi sandikalarını kurdukça, evvela kendi istihsal kolları dahilinde meslek tesanüdünü duyacaklar ve bu yoldan da çarçabuk sınıf şuuruna kavuşacaklardır.

Emekçilerin sınıf şuuruna kavuşmaları ise, memlekette ekseriyetin kendi ihtiyaçlarını bilen ve tatmin etmek isteyen bir kuvvet haline gelmesi neticesini doğururki, bu da Demokrasinin ta kendisidir.

Elbetteki siyası partilerin, hususiyle bunlar arasında ekseriyetin menfaatlerini yeni hakıki memleket menfaatlerini müdafaa eden siyası partilerin de Demokrasi yolunda büyük hizmetleri vardı· Fakat çok parti sisteminin yabancısı ve üstelikde fertleri asırlardır siyasi hayattan uzak tutulmuş milletlerde,

:acılık

Mehmet - Ali Aybar

mesleki teşekküller siyasi partiden daima daha çok iş görürler.

Siyaseti bir fantazi sayanlarımız çsktur! halbuki ekmek parasının şakaya gelmediğinde her kes hem fikir olduğu için mesleki teşekküllerin yslunu, siyasi partilerden evvel buluruz· Ve bir kerede buldukmu' sendıkada artık yalnlz değil yaşama şartları' ihtiyaçları ve ümütleri-le birbirine sımsıkı bağlı bir topluluğun mensubu olduğumuzu her gün bir az daha kuvuetle duyacağımızdan, ister istemez siyasi hayata bigâne kalmaktan kurtuluruz·

Demokratik gelişme yukardan aşağı olmaz, olamaz. Çünkü yukardan aşağı gelen hareketlerde daima antidem o kratik bir karekter vardır. Teşebbüs halktan gelmedikçe çok parti sistemi de' tek dereceli intihap da matbuat hürriyeti de, hulasa bütün demokratik hürriyetler kısır kalmağa mahkümdur. Hele münevverlerin hslkr muntazaman ihanet ettiği memlekelerde bu mutlaka böyledir. Bittabi yukardan gelen hareketlerin de, halka teşebbüsü ele almak imkânları hazırladığı için dolaysıyle faydaları olur. Fakat tekrar edelim: bunların hakiki bir kıymet kazanmaları icin halk tarafından desteklenmeleri şarttır·

Halka tesanüt şuuru verdiği ve onu aktif bir kitle haline getirdiği için. Sendıkacılığı şu bir senelik gelişmelerin en hayırlısı sayıyorum.

Tevfik Fikretin Değeri ve Sabiha Sertelin Eseri

Asım Sarp

Yıllardan beri hazırlandığını bildiğimiz bir eser yayınlanmış bulunuyor.(1) Yılların emeğini geniş bir mücadele hayatının tecrübelerini ve sistemli bir kültürün müsbet görüşünü birlikte taşıyan bu kitap, bugüne kadar kütüphanemizde yer alan Fikrete dair eserlerin en önemlisi ve en ilmisidir.

26 Yıl önce Ahmet Naim hocanın çıkardığı kitapdan tutunuz, Fuad Köprülü, Ruşen Eşref, Salih Nigâr Keramet, Mehmet Ali Ayni, Kemalettin Şükrü. İsmail Hikmet, Faruk Nafız, Kunt Ozan-Murat Uraz, Ahmet Hamdi, Eşref Edib, Mehmet Kaplan ve diğerlerinin eserlerine kadar bir çok kitaplarda ileri sürülen fikirlerin indiliği ve birbirini nakzederliği okuyana Fikret hakkında tam ve kat'i bir kanaat vermekten uzaktır, Şimkadar Fikreti bir tek cephesiyle meselâ şiirleri bakımından, metela Allaha inanmaması bakımından, mesela ahlâki faziletleri bakımından.... inceliyenler bu büyük ve ölmez şairin asıl Tevfik Fikretliğinin nereden ileri geldiğini esaslı şekilde gözden geçirmemişlerdir . İşte Sabiha Sertel bu büyük işi başarmış ve yıllardan beri sürüp gelen Tevfik Fikret muammasını çözülmez bir dava olmaktan çıkarıp, Türk okurlarının önüne bütün genişliğiyle ve bütün vuzuhiyle sermiştir. Sabiha Sertel bütün şüphe ve tereddüdleri giderecek değerdeki eseriyle bir çok genç aydınların müşküllerini halletmiş Fikretin şahsında hedef tutulan ileri prensipleri belirtmiş, nihayet Hanı yağma şairinin ideolojisini ve felsefesini kuru ithamlardan, gülünç izahlardan kurtararak aydınlığa çıkartmıştır.

Fikretin eserleri bugün konuşulan dile göre çok eski ve bugünün genci için kapalı kutudur. Bu bakımdan Fikretin değerini anlamak Fikret kadar idealist, Fikret kadar ileri fikirleri en karanlık günlerde yılmadan usanmadan, haykırabilmiş Serveti Fünun edebiyatının zengin dilinin derinliklerine inmiş bir fikir ve san'at adamının rehberliğiyle mümkün olabilirdi. Sabiha Sertel bu çetin ve şerefli vazifeyi insanı hayran bırakan bir kavrayışla başarmıştır. Esasen S. Sertelin Resimli Ayda Rrojektörde, Cumhuriyette, Resimli herşeyde, Tanda ve görüşlerde çıkan yazılarını okuyanlar, Asliye Ceza Mahkemesinin genç hâkimi karşısında ince ve titrek sesiyle Fikreti müdafaa ederken görenler Kadın ve Sosyalizm mütercimінin beklenen rehber olduğunu anlamakta tereddüde düşmezler.

Sabiha Sertel, kitabında Fikreti üç ayrı bölümde 14 cepheden inceliyor. Diyalektik materyalizmin yanılmaz metodiyle ve şiirlerın, makalelerin, hadiselerin şehadetiyle vardığı neticeler Fikret hakkında yanlış kanaat besliyenlerin hatalardan kurtulmalarına yarıyacak kuvvettedir. Za-

Devamı sahife 13 de

Biyöloji Karşısında Irkçılık [1]

Marchel Prenant

Son harpte Hitlerci faşizmin işlediği iğrenç cinayetler, aralarında fransızlar da bulunan Avrupa yahudilerine reva gördüğü işkenceler en şüpheci kimselere bile ırkçılığın inanılmaz realitelerini göstermiştir. Lâkin, birleşmiş milletlerin kazandıkları zafer bazı kimselerde aldatıcı bir emniyet hissi uyandırmaktan da geri kalmıyor. Harp meydanında yere serilen ırkçılık, cephe gerisinde henüz ölmemiştir.

Irkçılığın Almanyadaki hareket üsleri halâ sağlamdır; yalnız Sovyet işgali altındaki mıntıkada bunun kökleri iyiden iyiye sökülüp atılmıştır. Büyük Britanyada halâ yaşamaktadır; renkli ırklara karşı ötedenberi bu memlekette gösterilen nefret azalmamıştır. Birleşik Amerika devletlerinde de inkişaf etmektedir; zenci düşmanlığı şu anda orada almış yürümüş, yahudi aleyhtarlığı yeniden patlak vermiştir; öyle ki, Amerikada «Ku klux klan» tarzındaki teşkilâtların çoğaldığını görüyoruz.

Hatta Fransaya da gözlerinizi çevirin. Şüphe yok ki, yeni esas teşkilâtı komitesi, ırkçılığı şiddetle reddeden İlk Asamblenin çoğunlukla kabul ettiği metinleri neşredecek, Fransız birliğini kuran ve sömürge halklarına ana vatandaki fransız vatandaşlarla eşit bir takım haklar veren metinleri neşredecektir. Muhakkak ki, bunlar büyük başarılardır. Ama, bir de gerçekteki mukavemetlere bakalım! Maddi menfaatlerin veya eski bir tahrifin mahkûmu bir çok fransızlar, bir yerliyi, ayni vasıflara, ayni kabiliyetlere, ayni diplomalara sahip olduğu taktirde kendilerile rekabet edebilecek, kendileri gibi bir insan telekki etmeğe razı olamıyor, bir takım ırkçı bahanelerle hareket tarzlarını haklı göstermeğe kalkışıyorlar. Tap taze bir misal mi istiyorsunuz? İşte Viet Nama karşı Fransız hükûmetinin çıkardığı güçlükler. Bu dost memleket murahhas heyetinin ve heyet reisinin karşılaştığı bütün güçlüklerin altında bu ırkçı düşünceler gizlidir.

Yahudi aleyhtarlığı ırkçılığa bakacak olursak, bunda da yüreğimiz rahattır diyemeyiz. Tabii ki, yahudileri zehirli gaz dolu odalara atamazlar artık. Lâkin, yeniden yahudilere karşı açıktan açığa düşmanlık gösteriliyor. Joseph Denais bir kalabalık önünde verdiği bir nutukta bu düşmanlığı tazelemiştir. Pariste Üniversite mahallesinde. bir takım gençler tecavüzcü yahudi aleyhtarı gösterilere kalkışmaktadırlar. Üniversite mahallesi müdürü bu gösterilere gözlerini ve kulaklarını kapamaktadır.

Mac Bloch 1936 yılında: «İki türlü yahudi aleyhtarlığı vardır. Biri koğmak ve kapı dışarı etmek istiyenidir. Müfrit ve çirkin olmakla beraber, pek tehlikeli değildir. Numerus Clausus olanı daha endişe verici ve en yaygın olanıdır» diye yazmıştı. Sanıyorum ki, 1940 yılı ile almanlar tarafından katli arasında geçen zaman zarfında Mare Block, birincisinin daha tehlikeli olduğunu ve onu cid diye almamak'a hata ettiğini bizzat anlamıştır. Her halde ikincinin birinciye varmak için bir vasıta, Hitlerin çok iyi kullanmasını bildiği bir vasıta olduğunu da anlamıştır. Bugün de, yahudi aleyhtarlığına gösterilecek, getodan yeni dönmüş yahudilere yapılan harekete gösterilecek her müsamaha, işi sonuna kadar vardırmaları tehlikesile bizi karşı karşıya bırakır. Muhakkak ki, ırkçılığın siyasî ve hatta iktisadî bir alt tarafı vardır. Irkçılığın Sömürgelerde yerlileri sapına kadar sömürmeğe cevaz verdiği meydandadır. Öbür taraftan, orta sınıflarda, yani tacir ve sanayici sınıfında, münevverlerde, serbest mesleklerde ırkçı yahudi düşmanlığı şeklindeki aldatma vasıtası çoğu zaman ürkütücü olan bir rekabetin ortadan kaldırılmasına yardım etmiştir. Söylendiğine göre, Hitler'in yahudilere olan borçlarından silkinme imkânları göstermek suretile alman ordusunun borçlu subaylarını kazanmıştır. Her kes bilir ki, müşkül zamanlarında büyük sermaye ırkçılığı, vur abalıya edecek bir zümre göstermek ve halkları onları daha iyi idare etmek için parçalamak hususunda bir vasıta olarak ve siyasî bir kalkan diye kullanır. Lâkin, ırkçılık fikir bakımından kendini haklı çıkarmağa ve kendine sözüm ona ilmî temeller bulmağa çalışır. Bir çok Hitlerci ırkçılık eserleri biyoloji üzerine yazılmış bir giriş faslını ihtiva eder ve ilmi kendine uyduran kocaman ırkçı etnoloji tetkik-

1) Bu konferansın metni 9 Temmuz 1946 tarihli ve 61 sayılı Les Etoiles mecmuasında çıkmıştır.

leri vardır. Benim de dikkati çekmek istediğim nokta budur; çünkü, istemiyerek te olsa, ve görünüşte manasız olup ırkçılık değirmenine su akıtan çok yaygın bir takım hatalar vardır.

Meselâ, jenetik veya bugünkü verâset ilmi üzerine kıymetli vürlgarizasyon veya yarı - vürlgarizasyon kitapları yazmış bir çok biyoloji âlimleri «saf ırk» tabirini gelişi güzel kullanmışlardır; iyi tarif edilmiyen bu tabir ırkçılar için bir nimettir, işin pek farkında olmayan okuyucu tarafından ırkçı bir manada anlaşılmak gibi bir tehlikeye yol açar. Her zaman ve durmadan hatırlatmak lâzımdır ki, biyoloji âliminin ağzında saf ırk katiyen mutlak bir vasfa sahip değildir, hele ırkçı nazariyecinin tabirlere verdiği mistik mana ile hiç bir alâkası yoktur; yine saf ırk, tecrübeyi yapan kimse tarafından seçilmiş bir karaktere veya pek az sayıda karaktere nispetle müteaddit, müteakip ve istifaya uğramış bir takım çatışmaların neticesinden başka bir şey değildir, ve insan cinsinde hiç bir zaman gerçekleşmemiş bu türlü bir istifa dışında saf ırktan da bahsedilemez.

Ayni eserlerde, canlı varlığın genetik teşekkülü, varis olduğu kromozom ve gen stoku, veya bütün bu mevcut vasıfları, ve tabii onun varlığını ve talihini şartlandıran genotipi de de yeter derecede inceden inceye tayin edilmemiştir. Irkçılar bu hatayı yakalar, ve buradan, genotip bir kere tespit edilince, mukadderatta hiç bir şeyin değişmiyeceği uğursuz ve hatalı mefhumunu çıkarırlar. Carrel gibi kalpazan bir ırkçı, meselâ, L'homme cet inconnu (Bilinmiyen İnsan) adlı eserinde, bir proleterin, veya işsiz bir işçinin mukadderatının kendi genotipi tarafından değişmez bir şekilde tespit edilmiş olduğunu yazmağa kadar işi vardırmıştır; bu türlü bir telâkkinin, cemiyette, idare edenlerin mesuliyetini ne kadar hafifleteceği kolayca anlaşılır.

Kafası işliyen ve namuslu her biyoloji âliminin hiç şüphe etmediği hakikat şudur ki, genotip canlı varlığın vasıflarının gerçekleşmesindeki şartlardan biridir, lâkin diğer şartları içinde inkişaf ettiği muhit ve haller vermiştir; ve reel canlı varlık, veya fenotip, hem genotipin verdiği iç şartların, hem de muhitin verdiği şartların neticesidir.

Beşer sahasına intikal edince, bu mefhumun manası şudur: verâsetin inkâr edilmez bir ehemmiyeti varsa da, bu, «her insanın içinde yaşayıp tekâmül ettiği muhite göre çok türlü bir takım imkânlara sahiptir», uğursuz manasında anlaşılmamalıdır; iyi anlaşılmış bir cemiyet insanı verâsetine bakıp kat'iyen mahkûm edecek yerde, bu imkânları her daim araştırmak ve son haddine kadar inkişaf ettirmek zorundadır. Sibiryanın şimal ucundaki geri kalmış ve kültürsüz halkları maddi ve fikrî bakımdan inkişaf ettirdiği ve bu işte muvaffak olduğu zaman, her türlü ırkçılığı battal eden Sovyet cemiyetinin yaptığı şey bu idi. Yirmi yıl önce, dahili harbin bakımsız çocuklarını vucutça ve manen kalkındırmakla ve belli kusurlarına rağmen bu çocukları faydalı ve sağlam insanlar haline getirmekle yine Sovyet cemiyetinin yaptığı şey de buydu.

Bu ırkçı hatalardan bir misâl verelim: muhakkak ki ırkçı olmayan ve belki de bizden olan bir biyoloji âlimi, vülgarizasyon eserlerinden birinde insandaki musiki kabiliyetinin, tıpkı Marquis denen bir buğday tenevvünün vasıfları gibi, verâsetle intikal ettiğini yazmadı mı? Bu âlim, bu cümle içindeki ilim hatalarının dehşetini ve bu cümlenin ırkçılığa nasıl müsait bir zemin hazırladığını muhakkak ki farketmemiştir...

Onun için, bu türlü hatalar üzerine biyoloji âlimlerinin dikkatini çekiyoruz. Antropoloji âlimlerini de luzumlu bir ihtiyata davet ediyoruz. Ciddî ilim adamı olan her antropoloji âlimi, beşer ırklarını tayin ve tarifte ne büyük güçlükler bulunduğunu ve bu ırklardan hiç birinin saflığına inanılamıyacağını gayet iyi bilir. Yine gayet iyi bilir ki, bilhassa Avrupada, çok sayıda ve çok karşıt ahali dallarının bulunuşu, belki her yerden daha az Almanyada saf ırkların varlığını kabule mânidir. Yine gayet iyi bilir ki, ne fransiz, ne italyan veya ne alman yahudileri bir ırk teşkil etmezler. Bu âlimler, ırk kelimesi yerine tercihen, tecrübe ile tayin ve tarif edilmiş hayvan ırklarile hiç bir iltibasa imkân bırakmayan «etnik gruplar» tabirini kullanırlar. Bütün bunları bilirler, lâkin nufuzlarını kullanarak umumi efkâra bunu açıkça söylemezler. Irkçı izahlar karşısında dikilmez, bu izahlar gülünç de olsa, bunlara karşı omuz silkemeyiz; mademki bu izahlardan türlü kötü neticeler doğabilir.

Her âlim gibi, biyoloji âlimi de doğrudan doğruya payı olmasa bile, sosyal mücadelelerden uzak kalamaz. Yazdıklarının nereye vardığını iyi görmesi için, kullandığı tabirleri bunların hem kendi düşüncesi, hem de insanlığın huzur ve saadeti aleyhinde kullanmasına imkân vermiyecek tazrda ölçmesi için oldukça uyanık ve malûmat sahibi olması şarttır.

Taktik Değil Strateji

Mustafa Börklüce

Orta çağ dediğimiz [Feodalite] derebeyliğin hüküm sürdüğü devirde, onunla mücadele eden burjuva sınıfı, geniş halk kütlelerini de peşinden sürükleyerek dere beyliği yere serdi. Ve orta çağın koca mandallı kapılarını kapattı. «Hukuku beşer» beyannamesini neşretti. İnsanlığın önüne, yeni bir yola girmek üzere, modern bir kapı açtı.

Tarihin determine akışına uygun olan ve geniş halk kütlelerine, hürriyet ve demokrasi getirilen bu yeni rejim, dünyaya yayıldı. Tarihte, «rönesans» adını taşıyan bu yeni devir, burjuva içtimai nizamının, diyalektik kanuna göre, bir inkişaf merhalesini teşkil ediyordu. Netice, inkişaf vetiresinin en yüksek noktasına çıktı. Ondan sonra inhitata, sukuta yüz tutan kapitalizm, artık emperyalist devreye girmiş bulunuyor. Bu keyfiyet bünyesinde taşıdığı, çeşitli zıddiyetlerin çarpışması suretile, emperyalizmin karakteri olan dünyayı paylaşma mücadelesi, emperyalist devletler arasında alabildiğine, bütün hızla devam etti. Nihayet, bu yağmaya geç kalıp erişemeyen ve sonradan gelişen emperyalist devletlerle dünya pazarlarını ellerinde tutan devletler arasında dünyayı yeniden taksim etmek kavgası baş gösterdi. İşte : Otuz sene içinde gozlerimizin önünde ceryan eden. iki cihan harbi bütün fecaatile, şeameti ile meydandadır. Diğer taraftan, istandarize sanayiine göre, pazar bulamayan devletler, kendi içlerinde ekonomik, poletik krizlere sürüklendiler. Menfaatlarına aykırı bu durumu önlemek isteyen hâkim sınıf, «burjuvazi» eski, inkilâpçı karakterini çoktan gaip ettiği için, hürriyet ve demokrasiyi inkâr ederek, sıkı bir teröre geçti. Hürriyeti ve demokrasiyi müdaffa etmek isteyenlerin, kelleleri, balta ile, uçuruldu. Tarihi geri çevirmek kaygusu ile, işlenmedik cinayet şekli kalmadı. Etraftaki küçük devletlerin burjuvalarıda, menfaatlerine uygun gelen bu rejimi, kopya ederek, aynen tatbik ettiler. Bu kadar keşmekeş içerisinde yuvarlandıktan sonra, dünyayı tehlikeye sokan, kara kuvvet, güç bir halle yok edildi.

Hâlâ açtığı yaraların sızısından, insanlık, ıztırap çekmektedir. Ve asıl meselenin mühim tarafı, bundan sonra ortaya çıkmıştır. Çünki, faşizmi, yaratan sistem, ortadan kalkmış değildir. İnsanlığın başına bu belâları saran emperyalizm, devam etmektedir. Şu halde, bunu önle yici çare nedir ?

İşte : Dere beylik içtimai nizamının bünyesinde yetişen kapitalist sınıf, nasıl tarihin akışına uygun olarak derebeylik rejimini refüze etti ise, bu günde, son devresini yaşayan kapitalist içtimai nizamının bünye sinde sosyal ekonomik şartların zaruri bir neticesi olarak doğan, işçi sınıfı ve menfaatları onunla sıkı, sıkıya bağlı olan köylü ve esnaf kitlesi yekpare olarak, idareyi ele aldığı gün, bu gününü yaşanış, seyrini ikmal etmiş, bozuk düzen idare usulüne yeni bir veçhe, yeni bir istikamet vermekle mümkündür. Bu tahakkuk edinceye kadarda, insanlık, yerini muhafaza edebilmek için, hakikatı perdelemek yolunda, yüzbin çeşit hileye baş vuran muhafazakâr sınıfın, yarattığı fâcâlara maruz kalmak zorundadır.

Şimdi bizde dünya potasının içinde kaynarken, kendi bünyemizde, tarihin omuzlarımıza yüklediği mesuliyeti müdrik olarak, hattı hareketimizi tanzimle mükellefiz.

Bu suretledir ki, Türkiye sosyalist partisi, tarihin akışına ayak uydurmak mecburiyetinde olan inkilâpçı kitlenin, harekâtına istikamet vermek üzere yegâne inkilâpçı bir proğramla ortaya çıkmıştır. Çok kretik bir nokta üzerine gelmiş bulunuyoruz.

Bizi bu proğramımızla, bir taktik yaptığımızı zan ederek, aldatıcı bir siyaset kullandığımızı iddia edenler, bilsinler ki işte bütün okuyucularımız önünde, vesika teşil edecek olan şu yazıda açıkça söyleyoruz :

Proğramımız açık ve sarihtir. Başkalarının istismarına vasıta teşkil etmeyen her türlü hususî mülkiyet mahfuz ve mukaddestir. Bizim memleketimizi kirizsiz, pürüzsüz, yaşatacak olan tek çarenin, bu formülü tatbik etmekle kabil olduğuna kaniiz.

Çünkü, geniş topraklara sahip olan zümre, geniş köylü tabakasını alabildiğine istismar ederek, güç yaşama zorlukları içinde bıraktığı için toprak, ancak, içinde çalışanların malı olmalıdır. Şehre gelince; gene büyük istihsal müesseselerine sahip, zümrenin, geniş işçi sınıfını istismar ederek, yarattığını elinden alıp ona yaşama hakkı vermeyecek derecede, sefalete sürüklemektedir. Bu durum, büyük işletmelerin, [nasyonalize] yani milletin müşterek mülkiyetine bağlandığı gün işçi sınıfı, refaha kültüre doğru yükselme yolunu tutmuş olur.

Bizde büyük bir yükün tutan esnaf dediğimiz, kitle büyük istismarcı sınıfın, mütemadiyen ayağına taktığı çelmelerle, yu-

varlanıp burnunun üstüne sürtmektedir. Onu iflâsa sürükleyen ve yarınından emin olmaya imkân bırakmayan istismarcıların rekabetidir. Bu tehlike ortadan kalkınca; kendi emeğile yaşayan esnaf, istikrarlı bir hayata kavuşmuş olacaktır. Ve böylece umumî bir düzene giren memleketimiz, el birliği ile, zorlukları yenebildiği gibi pek kısa bir zamanda, umumî bir refah ve yüksek kültür seviyesi yaratmağa muvaffak olacaktır.

Bunun için bizim proğramımız bazıları tarafından sanıldığı gibi bir taktik gibi bir strateji proğmıdır.

Gelelim bizi, emperyalizmin, temposuna ayak uyduran oportünist sosyalistlere benzeten «goşist»lerde, hepten aldanıyorlar. Biz, sosyalist maskesi takarak, inkilâpçı kitleleri yolundan saptırmak isteyen sosyalist taslaklarını kalpazan sosyalistler diye, adlandırıyoruz.

Emperyalizmin müstemleke siyasetini hareketleri ile, tasvip eden ve bütün gayretleri ile onun devamını temine çalışan sosyalistleri, aksi inkilâpçılıkla ittiham ediyoruz. Bütün dünyada milli kurtuluş hareketlerini candan isteyoruz. Bunun aksini düşünenler, öküz altında buzağı aramakla meşguldürler.

M. Börklüce

SİYAH RENKLİ BİR KIZIN ŞARKIS

Langston HUGHES

Orada, cenupda Diksi'de
(Kalbim keder içinde)
Astılar siyah renkli sevgilimi
Bir ağaca dört yol ağzında
Orada, cenupda Diksi'de
(Bitkin vücut sallanır havada)
Sordum beyaz peygamber İsa'ya
Duaların neye yaradığını
Orada, canupda Diksi'de
(Kalbim kırılmıştır)
Aşk çıplak bir gölgedir
Çıplak ve kalın bir ağaç üstünde

Çeviren : Oktay AKBAL

Tevfik Fikretin Değeri ve Sabiha Sertelin Eseri

Sayfa 9 dan devam

ten, Çitra Roy ile babası romanının müellifi bu kitabında da kuvvetini gerçeklerden, değerini hadiseleri kavrayış mükemmeliyetinden almıştır. Fikrete karşı yapılan hücumları kaynaklarına kadar inerek gözden geçirmiş Fikretin Saltanatla mücadelesini Meşrutiyetin ilk devresindeki şevk ve heyecanını, 1908 inkilâbının başarısızlıkla neticelenmesinden sonraki ıstırabını, Âkifin «iğrenç ve gülünç ithamına karşı vereceği cevabı, cumhuriyet devrinde karşılaştığı muhalefetin hedefini büyük bir vukufla ve ilmi izahlarla belirtmiştir. Bilhassa Fikretin sosyalistliğini ve tarihi görüşünü harikulade büyük bir titizlikle tahlil eden kısımları okuyanlar, Fikretin büyüklüğü karşısında duydukları saygıyı Sabiha Sertel içinde duymuşlardır. Çünkü Sertelin Fikrete karşı olan sevgisi, onu koyu Marksist ve halis sosyalist olarak göstermeğe kadar varmamış, ileri, geri cephelerile Fıkret bol materyal kullanarak gözönüne sermekte tereddüt etmemiştir. Değerli yazar sosyal gelişmede sınıf mücadelesinin çeşitli gösterilerini kavrayacak bir sosyalist kültürden mahrum olan Fikretin «tarih boyunca harplerin daima istismar eden sınıfla istismar edilen (sömürülen) sınıf arasındaki mücadeleden doğduğunu, istismarcı sınıfın iptidai devirlerde topraklarını işliyecek köle bulmak için harbettiğini, esirlerin para ile satın alındığını, ticaret sermayedarlığı devrinde toprak lordlarını harplerle elde ettikleri topraklarda serflerin bir esir gibi çalıştığını, burjuva inkilâplarından sonra fabrikalardaki ücretli esirlerin, serflerin yerini aldığını» bilmediğini güzelce açıklamıştır. Bu ise bizi Fikretin sosyal görüşüyle bugünkü modern görüşü mukayese etmemize imkân vermiştir. Böylelikle de zamanına göre ileri fikirleri terennüm eden Fıkreti takdir ederken devrimizin ileri ideolojisinin ilmini benimsiyebilmek suretiyle ancak cemiyete yararlı olabileceğimizi anlatmıştır. Fikreti İdeolojisi ve felsefesi bakımından inceliyen Sabiha Sertel, bize, diyalektik materyalizm metodiyle bir şahsiyeti nasıl tetkik etmemiz gerektiğini gösterdiği gibi ilmî polemiğin de çok muvaffak olmuş bir örneğini vermiştir.

Tevfik Fikreti alkışlarken, Sabiha Sertelin bu alkışların şuurlanmasında ne büyük hizmeti olduğunu gelecek yıllar gösterecektir.

[1] Tevfik Fikret İdeolojisi ve felsefesi; Sabiha Sertel. Yurt ve dünya yayınları 1946. Fiatı 200 kuruş.

TÜTÜN TARLASINDA

Tarlada ve bir çardak içinde,
Üç yavru bir ana,
Yatıyor bir yorgan altında;
Hasır ağanın.
Yedi yerinde,
Yedi türlü yama var yorganın,
Giydikleri çamaşır hem iş için,
Hem gecelik...
Kilometrelerce yol yürümüş,
Gelmiş bu ile
Eşekte bir yorgan'
Yarım torba un,
Ana,
Ve yanında, yaya üç yavru.
Sadece üç yavru, bir ana değil bu,
Obalar, obalar göç etmiş buraya !
Üç yavru bir ana,
Yatıyor bir yorgan altında;
Hasır ağanın.
Yedi yerinde,
Yedi türlü yama var yorganın'

MUSTAFA TOPLAR

Tekel Işçileri Töreni

Aziz Nesin

Bir genç kız Hoparlörün önünde konuşuyor:

— İşte arkadaşlar! Biz size oje ile süslenmiş manikürlü ellerimizi değil nasırlı ellerimizi uzatıyoruz. Bu kenç kızın karşısında iki bin isçı var, Bundan bir iki ay evvel beşiktaşda yapılan bir işçi toplantısında ancak beş yüz işçi vardı. Sağ yanımda oturan iri elli bir demirciye bunu söylediğim zaman,

— Gelecek lopiantılarımızda Beşbinkişi olacak. isterseniz bahse girelim diyor.

Bu mevzuda onunla bahsa gırmesi lazım gelen başka bir muharriri tavsiye ediyorum.

— Peki bu beşbin insanı neresi alacak? yanımızdaki demircinin yerine sahnedeki yagız bir tekeı işçisi haykırarak cevap veriyor:

— Misafirlerimizi davet edcek daha iyi yerimiz olmadığı için bizi mazur görün,

Sonra yumruğunu havaya kaldırıp ilave ediyor:

— Gelecek toplantılarımızı, balolar tertip edilen, düğünler yapılan ve döşemeleri şampanya ile sarhoş Kristal avizeli salonlarda yapacağız,

İki bin insan çılgınca alkışlıyor, Burada «çılgınca» lafı benim gibi bir muharririn bile el alışganlığı olarak yazılmıştır. yoksa bu alkış hiç te çılgınca değildi; bilakis çok akıllı uslu ve şuurlu bir alkıştı.

Bu toplantının heyecanlı havasına uyan kalemim söze rast gele bir yerinden başlamıştır.

Geçen pazar günü Türkiye Tekel işçileri sendikasının açılış ve tanışma törninden bahs ediyorum. Toplantıyı açan yarım asırlık bir işçidir ve yetmiş küsur yaşında bir delikanlıdır. Beyaz bıyıkları, saçları göğsünden fırlamış kırçıl kıllar ve tunç yüzüyle bir heykel gibi duruyor. Ona yarım asırlık emek ve alın teri yarınki ekmeğini bile temin edemediği için oda her şeyi sendikasından bekliyor.

Hoş onun bir şey beklediği yok. Onun ümidi Çırakları, genç işçiler ve çocukları içindir.

Bir çok toplantılarda, ıçtimalarda bulundum. Bir çok meb'us, vekil' hatip, Profesör dinledim Fakat bu kadar dinamik bir hava içinde bulunmadım ve bu kadar manalı. güzel, heyecanlı ve doğru konuşan insanları dinlemedim. Bu insanlar ki ilmî ve irfanı, Örsden, sapandan, çekiçten, balyozdan ve bunları kullanan nasırlı ellerinden almışlardı.

Bu toplantıda bulunmıyanlar için, yazılarım belki methiye gibi, mübâlâğa gibi gelir. Naçiz kalemim değil, en büyük sanatkâr bile bu havayı anlatabilmek için aciz kalırdı.

İşte hoparlörün önüne bir işçi çıktı. Sözlerinin yarısını duyabiliyordum. Fakat onun dinleyicilere sirayet eden heyecanı, hareketleri, jestleri, mimikleriyle neler söylemek istediğini en manalı ve veciz şekilde anlatıyordu.

Bir başka işçi bütün klasik hitabet kaidelerini çiğneyerek öyle güzel konuştuki davasına inanmış ve sınıf şuuruna vremiş olan bir işçinin bu belağeti karşısında hayran kaldım. ve bir kere daha anladımki bu davayı, bizzat kendi sınıfından yetişen emekçi rehber kadro yürütebilir.

Bende demirci arkadaşım gibi, tütüncü, dokumacı, kafa işçisi ve bütün işçi arkadaşlarım gibi beş bin kişilik, on bin kişilik, milyonluk işçi toplantılarını bekleyorum ve bu ekmek davasının yürüyeceğine varlığım kadar inanıyorum.

Her türlü süsten âri ve bir balyöz darbasiyle beyinlere inen işçilerin nutukları kulaklarımda. içime frah, kafam sakin gönlüm ümütle dolu.

Not: Gelecek sayımızda okuyucularımız bu toplantıya ait daha geniş bilgi edinecekler. ve hatiplerin konuşmalarını bulacaklardır.

rebilir, fakat müsaadenizle ben de bir cevap vereyim:

Bunlar yarı feodel, yarı burjuva cemiyetinin şarkvarî birer kalemşorlarıdır.

İlerlemek isteyen gençlik önünde bunlar birer çöreklenmiş yılan gibi dururlar, fakat biz Avrupa'dan kültür ve teknik bakımından çok,pek çok gerideyiz. ilerlemek için bu çöreklenmiş mahluklara bakmadan onların üstünden atlıyarak yine yolumuza devam edebiliriz.

Gizli Petrol Harbi

İLHAN TARUS

Neydi o gaz ve benzin sıkıntısı yarabbi... Harp yılları içinde çekmediğimiz kalmadı. Hamdolsun o günleri arkada bıraktık. Zavallı zenginler otomobillerine binmez oldulardı. Taksi şöförleri Allahın emrini yerine getirmek için türlü oyunlara baş vuruyorlardı. Ayağını karatoprağa basmamış ve otobüsle tramvayın içini görmemiş yurddaşlar, bir müddet yayan yürümeyi tercih ettiler. Sonra taksi şeklinde hususî kullanmağa başladılar. Paralı memur tabakası gaz ocağının, kasaba kahveleri lüks lâmbasının safasını unuttu. Köylüler de eskisi gibi çıra yakmağa başladılar. Hepsi neysene ama, şu hususilerin ortadan silinmesi yok mu, milletin canına tak ettiydi. Olur mu efendim? Bunca yıl alışılmış, bağdaşılmış, yerleşilmiş, sen gel de tramvaya, o can sıkıcı arabaya bin. Leş kokulu işçiler, verem benizli memurlar, pörsük memeli tütün kızları, falan filân. Demokrat, demokrat ama, bir yatakta yatacak değiliz a...

Gelelim hikâyemize : Evvelâ şunu bilin ki bu hikâye uydurma değildir. Uydurma olmıyan hikâyeleri bizim edebiyatçı kodamanlar pek beğenmezler. Gerçek hayat sahnelerinden alınmış yazılar bir zamandır bütün dünyada modadır, modadır, lâkin uydurma olması da şart. Eğer sunturlu bir geçim dramına, bir sevgi vuruşmacasına rastlayıp ta dur şunu yazayım, derseniz, aldırış etmezler. Hele benim gibi çocukluk edip, işbu hikâye sahiden olmuştur. diye ukalâca bir itirafı yazının başına kondurursanız, kimse okumaz bile... Okuuuuur, okuyan bulunur. Bulunur ama, şu bu, çoluk çocuk, kadın erkek, kasabalı köylü, aydın karanlık, genç ihtiyar okur. Üstadlar okumaz. Okumasalar ne olacak? Hiiiiç... Senin adını süslü püslü makalelerde anmazlarmış. Vız gelir. Adı anılacak o kadar adam var ki ellerinde, zaten bize sıra gelmez. İyisi mi, sen yaz hikâyeni... Bilen bilsin.

Gaz, benzin sıkıntısı almış, vermiş. Herkes bir (resmî) geçecek de burnumuza petrol isi vuracak diye ekzos borularını kokluyor. O devir. Üç arkadaş bir araya geldiler. Bunlardan birisi ziraat ilâçları, sunî gübre filân satan, eski bir tüccar. Öteki iki tanesi sadece açık göz. Bir ilâç çıkmış, ağaçlara ârız olan bir böceği, kökünden yok ediyor. Bu ilâç tecrübeden geçmiş, beratı verilmiş, hakikaten faydalı birşey. İçinde çok mikdarda da petrol var. Ne yapmalı? Tahmin ettiğiniz gibi bu nesneden bol mikdarda getirtmeli, memleketin meyve ağaçlarını kurtarmalı. Yoksa bu gidişle kayısı, zerdali, elma yüzüne hasret kalacağız.

Karar mı, karar. Hemen bir istida donatılır ve sipariş verilir. Sipariş verilen ilâcın ilâç kısmı gazı burada katılıp muamele olunacak. Tabii heryerde kolaylık görürler ve büyük bir imalâthane kurarak işe başlarlar. İlâçlar gelir. Bilmem bir teneke gazın içine kaç gram konuyor. İş olup bitiyor. Gazetelere bir ilân, afişler, mafişler... İlk günlerde satış ağır gider. Lâkin gittikçe hızlanır, gittikçe gelişir. İlâcın tadını alan ağaçlar, yıldırım üzerine yıldırım yağdırırlar. Sevkiyatta ufak bir aksaklık oldu mu, ortakların biri hemen Valiye çıkar: (Ne demek efendim, memlekete hizmet ediyoruz diye bir de kırtasiyecilikle mi uğraşıcağız?) (Aman Beyfendi, kimmiş bu işi yapan ? Başüstüne, emredin) Derhal telefon, emir, muamele, ceza.... İşler tıkır tıkır yürür. Su gibi para akar.

Fakat bununla kanarlar mı ? Muameleyi büyütmek lâzım. Memleket ziraatine, meyvadar yemiş ağaçları servetine hizmet etmek arzusu bizim ortakların içinde kaynıyor. Sağa, sola baş vururlar: memurlar, müdürler tutarlar; yolunu, yordamını ararlar. Hakikaten geçen her gün, ticarette yeni bir ilerleme safhası açar. Galonlarla ilâç, vagonlara doldurulup memleket içine sürülü - sürülüverir.

Herkes memnundur, bazı vilâyetlerden teşekkür mektupları gelir. (Ağaçları koruma cemiyetleri), (meyvalı ağaç fidanlıkları müdürleri), Tarım, ürün satış kooperatifleri idare meclisleri), filân gibi teşekküller, şükran yüklü mektuplarını şirketin İstanbul merkezine yağdırırlar ve daha çok mal isterler. Doğrusu, ilâç o uzun hortumlu, sırtta taşınan tulumbaların içine doldurulup ta ağaçların tepesine doğru bir sıkıldı mı, ertesi gün ağaç, dipdiri olur. Ne böcek kalır, ne örümcek. Hepsi pıtır pıtır yerlere dökülür. Harp şartları içinde zaten bin türlü müşküllerle cenkleşen müstahsiller, bol yemiş iştihsaline başlarlar ve fiatlara pek tesiri olmamakla beraber Ankara, İstanbul gibi şehirlerin meyvahoşlarını sandıklarla, zenbillerle ve küfelerle doldururlar.

Gün

Herkes bu bolluğun nereden geldiğini bilir, ortaklar gittikleri her yerde saygı ve sevgi bulurlar. Büyük adamlarla ahpaplık ederler, zengin muhitlerde dolaşırlar, memleketin en muteber adamları sırasına geçerler. (Tohum ıslah istasyonları) ve (meyva ağacı dikme ve yetiştirme klüpleri) ziyafet üstüne ziyafet tertip ederler ve bu ziyafetlerin münasip bir yerinde, içlerinden en ağzı lâf tutanı, hemen yekinerek, ortakları göklere çıkaran nutuklar irad eder, alkış, kıyamet...

Günlerden bir gün, şirket merkezinde idare meclisi içtima edecek. Memurlar, hademeler sağa sola seğirtiyorlar. Başkan çoktan gelmiş, odasında hukuk müşaviri ile gizli bir şey görüşüyor. Kapının yanındaki elektrikli levhada - (Başkan meşguldür, girilemez) yazılı. İki tarafta iki sırmalı nöbetçi. İkide bir, tetkik şubesi müdürü veya istihbarat şefi, koltuklarının altında şişkin dosyalar, esrarlı tavırlarla odaya girip çıkıyorlar. Derken idare meclisi üyeleri birer birer sökün ederler. İçtima salonunun kırmızı maroken koltuklarına yaşlanırlar. İçtima zili zırlar: Üç stenoğraf, ellerinde deri kaplı ciltbentlerle koşarlar. Fakat bugün zabıt tutmağa lüzum olmadığını kalem âmirinden anlar anlamaz, geri dönerler.

Dosya müdürü, yanında iki kâtip olduğu halde başkanın odasına girer, beş dakika sonra dosyasız olarak çıkarlar. Derken arşiv şefi olan kırmızı saçlı, dolgun göğüslü bayan çağırılır, o içerde iken muhasebe müdürü istenir, Bir kıymettir gider.

Nihayet idare meclisi toplanır. Dokuz üye ve bir başkandan maada kimse içeri alınmaz. Müzakere, müzakere.. Akşam hazinliği çökene kadar... Birden bire kapılar açılır. Başkan, iki tarafında üyeler, yüksek sesle konuşarak çıkarlar ve asansöre doğru yürürler.

Başkan, âdeta bağırarak, etrafındakilere anlatır ;

— Ne demek efendim? Yurdun iktisadiyatına hizmet eden kurumumuz, - Evet, o şirkete hep kurum der, bu tabirde hususî bir emniyet manası mündemiç olduğunu zanneder-kurumumuz, ikide bir ihdas edilen müşküller yüzünden manasız, yersiz zararlara uğruyor. Şu veya bu müfteri vatansızın saikai kin ile ortaya attığı rivayetlere bazı evliyayı umur kapılmak hatasını gösteriyorlar. Memleketin dört bucağından gelen mektupları, telgrafları bir kitap halinde neşredelim ve hükûmetin bizi himaye etmesi için Ankaraya bir heyeti mahsusa izam edelim. En doğrusu budur. Zira kurumumuz....

İlâh...

* * *

Bu velvele ve arkasından yığın yığın para sürüp, akıp giderken, ortaklarımız Boğaziçi otellerinde yan gelirler. İçlerinden birisi Beyoğlu pansiyonlarını tercih ederse de, diğer ikisi, ayrı ayrı yerlerde, en kibar orospularla keyif çatarlar.

Son perde :

Günün birinde, şirket idare merkezinin merdivenlerini sırtı heybeli, ayağı kunduralı bir köylü tırmanmağa başlar. Hali, zengin bir hacı ağa intibaını vermektedir. Müdür beyi sorar. Haber verirler, izin çıkar.

Müdür bey, doğrusu demokrat adamdır. İş yaptıkları Anadollu tüccarların çoğunu şahsan tanır. Bu gelen de Niğdeli Osman Kolaçan'dır. Arasıra İstanbula uğrar da, şirketteki velinimetleri ziyaret etmeden yapamaz. Hoş beşten sonra söz işe intikal eder. Osman Kolaçan memnundur, çok memnun. (Allah bin bin bereket versin) diye dua eder. Lâkin gözlerinin gök gök içlerini müdüre doğru kaldırarak :

— İlle müdür bey der, ille...

— Hayır ola bay Osman, bir şey mi var?

Osman Kolaçan doğrulur :

— Evet müdür bey, bir şey var. İşlerimiz yolunda, ilâç su gibi sarfolur. Köylüler mağazanın önünde sıra beklerler. İlle valâkin bir şikâyetleri var. İlâç lâmbada yanarken cızır cızır eder durur.

Müdür kaşlarını çatar :

— Bay Osman, bilirsiniz ki...

— Yo, yoooo... bilirim. Şinci o bahsi kapa da meseleyi biz bize görüşek..

Sen bağa bak, hani şu cızırtıyı da bir keserseniz, alimallah hepimiz ihya oluruz, ihya...

Ve cevap beklemez, heybesini omuzlar, temennah edip çıkar.

Müdür bir müddet düşünür. Sonra eski tavrını alarak odacıyı çağırır :

— Git oğlum istatistik müdürü beyle şubeler genel müdürü beyi buraya çağır.

Manisa bağcılar kooperatifinin sipariş dosyasını da beraber alsınlar...

GÜN Müessisi: Esat Adil Müstecabi. İmtiyaz sahibi. neşriyatı fiilen idare eden: Hasan Tanrıkut
Yıllığı 100 Altı aylığı 500, Üç aylığı 250 kuruştur. Adres P. K. 519 İstanbul,

Dizi: Talât Altın Matbaası — Baskı: Berksoy Basımevi